

Valdeltagande bland förstagångsväljare

Valdeltagande bland förstagångsväljare

Förord

Beredningen för demokratifrågor inom Sveriges Kommuner och Landsting har till uppgift att bidra till förnyelse av den lokala demokratin och skapa nya former för medborgarnas delaktighet. Under 2009 och 2010 driver beredningen programarbetet "Politisk delaktighet - en mänsklig rättighet och en förutsättning för demokrati". Programarbetet syftar till att, genom fördjupad kunskap och dialog, främja människors deltagande och inflytande i politiken. Inom ramen för programarbetet kommer ett antal kunskapsrapporter att tas fram. I denna kunskapsrapport behandlas valdeltagandet bland förstagångsväljare. Rapporten har författats av Richard Öhrvall på SCB som också ansvarar för innehållet i rapporten. Vi hoppas att rapporten ska bidra till fördjupad kunskap och stimulera till diskussion om valdeltagande.
Stockholm, mars 2009

Sven-Åke Thoresen
Ordförande
Beredningen för demokratifrågor

Lars Persson
Vice ordförande
Beredningen för demokratifrågor

Innehåll

Valdeltagande bland förstagångsväljare	2
Inledning	2
Datamaterial och metod	2
Sjunkande valdeltagande bland förstagångsväljare.....	2
Lågt valdeltagande inom yrkesinriktade program	4
De utan uppgift om gymnasieutbildning.....	6
Föräldrarnas studienivå har betydelse.....	7
Lågt valdeltagande bland utrikes födda	8
Högre valdeltagande bland 18-åringar	10
Referenser	11
Bilaga 1. Fakta om statistiken	12
Definitioner och förklaringar	12
Så görs statistiken.....	13
Urval	13
Insamling	13
Statistikens tillförlitlighet	13
Kvalitet	13
Bilaga 2. Tabeller.....	15

Inledning

Den representativa demokratin främsta kännetecken är att medborgarna genom fria och regelbundna val får avgöra vilka som ska styra över dem. På valdagen utses folkets representanter för den kommande mandatperioden. Att rösta i allmänna val kan därför ses som den mest grundläggande formen av politiskt deltagande, och nivån på valdeltagandet betraktas ofta som en indikator på demokratin tillstånd.

I ett internationellt perspektiv är det svenska valdeltagandet högt. Vid 2006 års riksdagsval valde 82 procent av de röstberättigade att bege sig till valurnorna. Det innebar en ökning med 2 procentenheter i förhållande till 2002 års val. Sett över en längre tid har dock valdeltagandet sjunkit i Sverige. Dessutom röstar olika samhällsgrupper i olika hög grad. En grupp som röstar i mindre utsträckning än genomsnittet är förstagångsväljarna. I den här kortfattade rapporten presenteras analyser av valdeltagandet i riksdagsval bland förstagångsväljare. Framför allt presenteras nya resultat kring förstagångsväljares valdeltagande uppdelat efter gymnasiestudier. Rapporten är framtagen på uppdrag av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

Datamaterial och metod

Det datamaterial som ligger till grund för de analyser som här presenteras kommer från SCB:s valdeltagandeundersökning i samband med allmänna valen 2006. Motsvarande undersökningar har genomförts sedan rösträttsreformen år 1911. För att få fram uppgifter om valdeltagande används inte intervjusvar, utan det faktiska valdeltagandet hämtas in från röstlängderna. Det gör att det inte finns någon osäkerhet kring huruvida en person har röstat eller inte. Däremot är undersökningen en urvalsundersökning, vilket gör att det ändå finns en viss osäkerhet kring de resultat som presenteras. Valdeltagandeundersökningen 2006 baseras på ett urval om ungefär 80 000 röstberättigade personer. I den här rapporten är det förstagångsväljare i riksdagsval som är i fokus, och den del av urvalet som utgörs av förstagångsväljare uppgår till 4 766 personer.¹

I analyserna används även uppgifter från SCB:s olika register för att få uppgifter avseende vissa bakgrundsvariabler, som exempelvis kön, utbildning och födelseland. De analyser som här presenteras baseras inte på intervjusvar och det finns därmed inget problem med bortfall. En mer utförlig beskrivning av datamaterialet och dess kvalitet återfinns i avsnittet *Fakta om statistiken*.

Sjunkande valdeltagande bland förstagångsväljare

Gruppen förstagångsväljare får ofta stor uppmärksamhet i valstatistiken. Då det är en grupp som tidigare inte haft möjlighet att rösta är det naturligt att det finns ett intresse för om de väljer att utnyttja den möjligheten och hur de i så fall väljer att rösta. Det finns flera olika sorters förstagångsväljare. En person som har erhållit svenskt medborgarskap och av det skälet får rösta för första gången i ett riksdagsval kan betraktas som en förstagångsväljare. Vanligtvis är det dock personer som uppnått rösträttsålder sedan föregående val som avses.

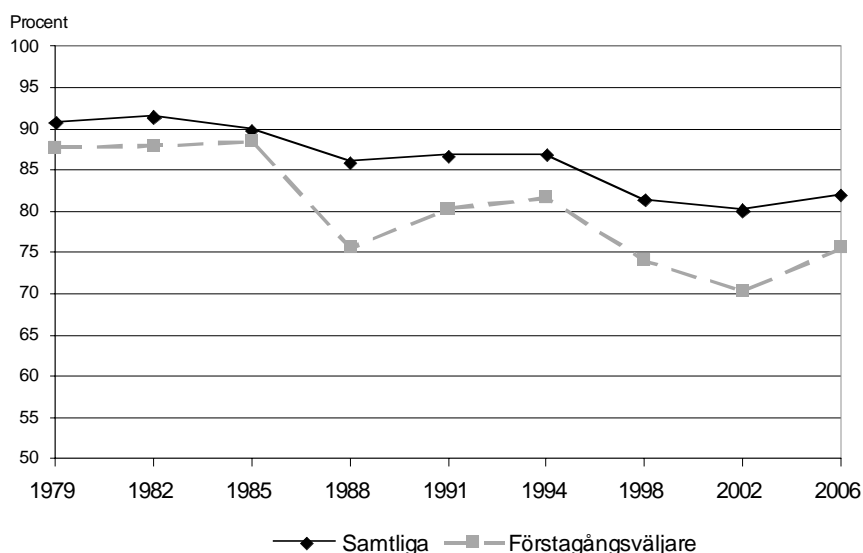
---

¹ Den urvalsosäkerhet som finns presenteras i form av konfidensintervall kring de skattningar som redovisas. Ett något förändrat estimationsförfarande kan leda till marginella skillnader i förhållande till vad som tidigare har publicerats avseende valdeltagandet i 2006 års riksdagsval.

Med det svenska EU-inträdet fick vi även en ny form av val – Europaparlamentsval. Dessa äger rum vart femte år och de har hittills inte lockat samma antal röstande som övriga svenska val. Vid 2004 års val till Europaparlamentet uppgick valdeltagandet till blott 37,9 procent. Bland dem under 25 år var valdeltagandet under 27 procent. I den här rapporten studeras valdeltagandet bland förstagångsväljare i riksdagsval. Med det avses personer som uppnått rösträttsåldern 18 år sedan föregående riksdagsval. Vissa av dessa personer kan alltså ha röstat i ett Europaparlamentsval, även om de flesta inte har det.

Antalet förstagångsväljare har blivit större i och med att mandatperiodernas längd ändrades från tre till fyra år efter 1994 års val. Vid det kommande riksdagsvalet 2010 kommer de stora barnkullarna som föddes i slutet av 1980-talet och i början av 1990-talet för första gången att få rösta i ett riksdagsval. Antalet förstagångsväljare blir då omkring 500 000 personer, vilket är ovanligt många.

Diagram 1 Valdeltagande vid val till riksdagen, förstagångsväljare och samtliga. År 1979-2006. Procent

Källa: SCB:s valstatistik

I riksdagsvalet 1976 valde 91,8 procent av de röstberättigade att delta, vilket är det hittills högsta valdeltagandet. Därefter har dock valdeltagandet avtagit. Sedan valet 1982 har andelen röstande vid riksdagsval sjunkit med drygt 9 procentenheter, även om valdeltagandet steg något i samband med 2006 års val. Samtidigt bör det påpekas att nedgången inte är något specifikt för Sverige utan det finns en allmän tendens av sjunkande valdeltagande i västvärlden (IDEA 2002).

Olika samhällsgrupper röstar i olika hög grad (SCB 2007). Deltagandet är betydligt lägre bland ensamstående, lågutbildade och arbetslösa, medan det är högre bland sammanboende, högutbildade och sysselsatta. Dessa ojämlikheter förefaller dessutom ha tilltagit i takt med att valdeltagandet sjunkit (Järnbert & Öhrvall 2003). Den nedgång i valdeltagande som skett under de senaste årtiondena har varit större bland förstagångsväljare än i väljarkåren i stort. Framför allt kan man se att de kraftiga minskningar av andelen röstande som skedde i samband med 1988 och 1998 års val var speciellt stora bland förstagångsväljare. Omvänt var uppgången av valdeltagandet i och med 2006 års val större bland förstagångsväljare än bland röstberättigade totalt sett. De faktorer som påverkar valdeltagandet tycks

således i än högre grad påverka gruppen förstagångsväljare. Det är även en grupp som är förhållandevis svärmobiliserad.

I förhållande till övriga röstberättigade under 30 år är valdeltagandet bland förstagångsväljare inte särskilt lågt. Men i jämförelse med äldre åldergrupper är valdeltagandet bland förstagångsväljare klart lägre. Vidare är det en högre andel kvinnliga än manliga förstagångsväljare som utnyttjar sin rösträtt.

Tabell 1 Valdeltagande bland förstagångsväljare i riksdagsvalet 2006. Efter kön och åldersgrupp. Procent

Gymnasieinriktning	Röstande i % av röstberättigade		
	Män	Kvinnor	Alla
Förstagångsväljare	73,9 ±1,8	77,6 ±1,7	75,7 ±1,2
Övriga under 30 år	74,9 ±1,4	80,1 ±1,3	77,4 ±1,0
30-49 år	82,6 ±0,7	86,0 ±0,6	84,3 ±0,5
50-64 år	86,3 ±0,7	89,4 ±0,6	87,8 ±0,5
65 år och äldre	84,5 ±1,4	77,8 ±1,4	80,7 ±1,0
Samtliga	82,5 ±0,5	83,5 ±0,5	83,0 ±0,3

Källa: SCB:s valstatistik

Lägre valdeltagande inom yrkesinriktade program

Vi går nu vidare och studerar förstagångsväljare uppdelade efter deras gymnasiestudier. Uppgifter om gymnasiestudier baseras på SCB:s olika utbildningsregister. För de förstagångsväljare som var inskrivna vid gymnasium under höstterminen år 2006 har uppgifter om gymnasiestudier baserats på registeruppgifter avseende den tidpunkten. För övriga förstagångsväljare är uppgifterna hämtade från register över slutförda gymnasieutbildningar fram till och med vårterminen 2007. Det finns dessutom en grupp förstagångsväljare som varken har slutfört gymnasiestudier eller var inskrivna under höstterminen 2006. Dessa förstagångsväljare utgör i de följande redovisningarna gruppen 'utan uppgift'.

Valdeltagandet bland de förstagångsväljare som går eller har gått ett studieförberedande gymnasieprogram uppgår till 85 procent. Det kan jämföras med 79 procent bland dem som går eller gått ett yrkesförberedande. Skillnaden uppgår till över sex procentenheter. Lägst är dock valdeltagandet bland dem som varken har slutfört eller är inskrivna vid gymnasieskolan. I den gruppen är valdeltagandet blott 53 procent.

Vid en jämförelse mellan könen inom de olika grupperna blir underlaget förhållandevis litet och konfidensintervallen något större. Några signifikanta skillnader mellan könen kan inte konstateras. Men då kvinnliga förstagångsväljare röstar i högre grad än manliga är det inte orimligt att tro att liknande skillnader kan upptäckas inom de olika gymnasieinriktningarna om ett större underlag utnyttjas. Samtidigt är det värt att poängtera att skillnaderna mellan de olika gymnasieinriktningarna är betydligt större än skillnaderna mellan könen inom de olika inriktningarna.

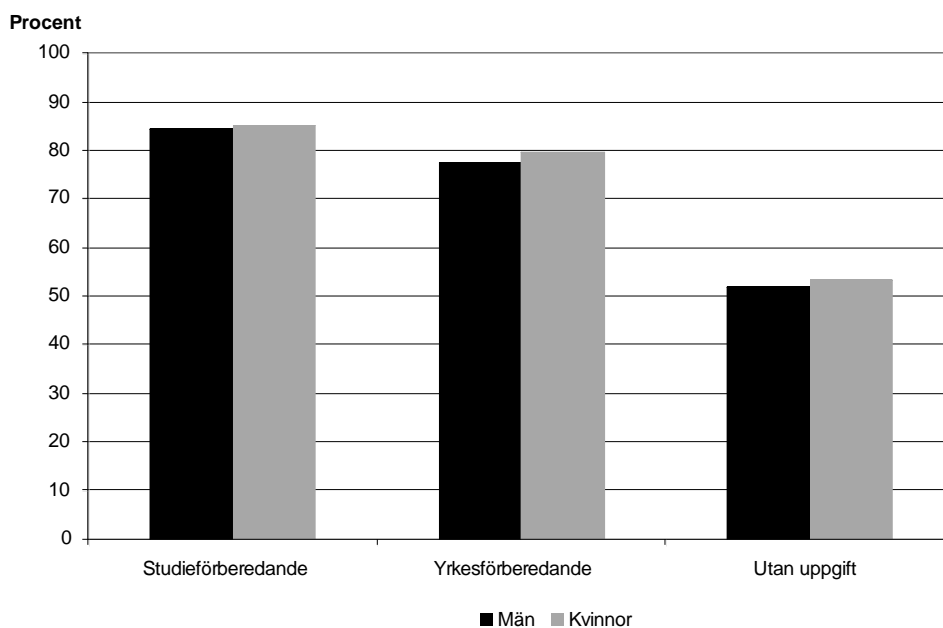

Tabell 2 Valdeltagande bland förstagångsväljare i riksdagsvalet 2006. Efter kön och gymnasieinriktning. Procent

Gymnasieinriktning	Röstande i % av röstberättigade		
	Män	Kvinnor	Alla
Studieförberedande	84,5 ±2,6	85,1 ±2,2	84,9 ±1,7
Yrkesförberedande	77,5 ±2,4	79,7 ±2,6	78,5 ±1,8
Utan uppgift	52,1 ±4,3	53,4 ±5,0	52,6 ±3,3
Samtliga förstagångsväljare	73,9 ±1,8	77,6 ±1,7	75,7 ±1,2

Källa: SCB:s valstatistik

Kommentar: Gymnasieinriktning avser dels avslutad gymnasieutbildning, dels inriktning för dem som var inskrivna vid gymnasium under höstterminen 2006.

Diagram 2 Valdeltagande bland förstagångsväljare i riksdagsvalet 2006. Efter kön och gymnasieinriktning. Procent

Källa: SCB:s valstatistik

I *tabell 3* presenteras valdeltagandet bland förstagångsväljare uppdelat efter kön och gymnasieprogram. Den mer detaljerade uppdelningen gör att felmarginalerna bli större. Det är därför svårt att hitta några signifikanta skillnader mellan de olika gymnasieprogrammen inom yrkesförberedande respektive studieförberedande inriktning. Det högsta valdeltagandet förefaller dock återfinnas bland de förstagångsväljare som läser eller har läst naturvetenskapsprogrammet eller teknikprogrammet.

Tabell 3 Valdeltagande bland förstagångsväljare i riksdagsvalet 2006. Efter kön och gymnasieprogram. Procent

Gymnasieprogram	Röstande i % av röstberättigade					
	Män		Kvinnor		Alla	
Barn- och fritid och omvårdnad	76,9	±13,3	78,5	±5,3	78,3	±5,0
Bygg, el, energi, fordon och industri	74,8	±3,7	.	.	75,2	±3,7
Estetiska programmet	80,2	±10,8	85,1	±5,8	83,8	±5,1
Handels- och adm. programmet	70,6	±11,9	81,3	±7,9	77,3	±6,7
Hotell- och restaurangprogrammet	70,1	±10,5	71,9	±9,1	71,1	±6,9
Medieprogrammet	83,8	±8,3	83,3	±7,5	83,5	±5,6
Naturvetenskapsprogrammet	87,6	±4,1	88,2	±4,0	87,9	±2,9
Samhällsvetenskapsprogrammet	81,2	±4,0	84,9	±2,9	83,5	±2,4
Teknikprogrammet	88,2	±4,5	86,8	±10,9	88,0	±4,2
Övriga program	79,8	±4,8	77,3	±4,2	78,3	±3,2
Samtliga förstagångsväljare	73,9	±1,8	77,6	±1,7	75,7	±1,2

Källa: SCB:s valstatistik

Kommentar: Gymnasieprogram avser dels avslutad gymnasieutbildning, dels program för dem som var inskrivna vid gymnasium under höstterminen 2006. Antalet kvinnor i datamaterialet som studerar inom programmen bygg, el, energi, fordon och industri är för få för att presentera någon skattning.

De utan uppgift om gymnasieutbildning

Som framgick av föregående avsnitt var valdeltagandet i riksdagsvalet 2006 bland dem som varken hade slutfört eller var inskrivna vid gymnasieskolan endast 53 procent. Det är med andra ord en grupp vars politiska deltagande avviker kraftigt. I syfte att studera dem närmare har vi delat upp gruppen i sysselsatta och ej sysselsatta. Uppgifterna om sysselsättning kommer ifrån SCB:s registerbaserade arbetsmarknadsstatistik (RAMS). Som sysselsatt räknas alla som bedöms ha utfört i genomsnitt en timmes arbete per vecka under november månad år 2006. Även de som varit tillfälligt frånvarande under mätperioden, till exempel på grund av sjukdom, ingår i bedömningen.

Tabell 4 Valdeltagande i riksdagsvalet 2006 bland förstagångsväljare utan uppgift om gymnasiestudier. Efter kön och sysselsättningsstatus. Procent

Sysselsättningsstatus	Röstande i % av röstberättigade					
	Män		Kvinnor		Alla	
Sysselsatt	56,9	±6,5	56,2	±7,6	56,6	±4,9
Ej sysselsatt	48,5	±5,7	51,5	±6,7	49,7	±4,3
Samtliga förstagångsväljare utan uppgift om gymnasiestudier	52,1	±4,3	53,4	±5,0	52,6	±3,3

Källa: SCB:s valstatistik

Kommentar: Gruppen innefattar personer för vilka det saknas uppgift om avslutad gymnasieutbildning och som inte var inskrivna vid gymnasium under höstterminen 2006. Som sysselsatt räknas alla personer som bedöms utfört i genomsnitt en timmes arbete per vecka under november 2006 enligt SCB:s registerbaserade arbetsmarknadsstatistik (RAMS).

Av tabell 4 framgår att inom gruppen förstagångsväljare utan uppgift om gymnasiestudier var valdeltagandet högre bland dem som var sysselsatta än bland dem som inte var det. Skillnaden uppgår till sju procentenheter.

Vi vet från valdeltagandeundersökningen att även i väljarkåren totalt sett är valdeltagandet högre bland sysselsatta än bland ej sysselsatta (SCB 2007). Samtidigt bör det understrykas att även bland de sysselsatta förstagångsväljarna utan uppgift om gymnasiestudier var valdeltagandet mycket lågt. Endast 57 procent av dem som tillhör den gruppen valde att bege sig till valurnorna.

Föräldrarnas studienivå har betydelse

Vi har tidigare konstaterat att det finns skillnader i valdeltagande bland förstagångsväljare efter inriktningen på deras gymnasiestudier. Det finns dock andra faktorer som också påverkar valdeltagandet. Tidigare forskning visar att familjen fyller en viktig roll när det gäller att förklara politiskt deltagande (Verba m fl 1995:kapitel 15). Vi går därför vidare och studerar om föräldrarnas studienivå har betydelse för förstagångsväljarnas valdeltagande.

Tabell 5 Valdeltagande bland förstagångsväljare i riksdagsvalet 2006. Efter förstagångsväljarnas kön och gymnasieinriktning, samt föräldrarnas utbildningsnivå. Procent

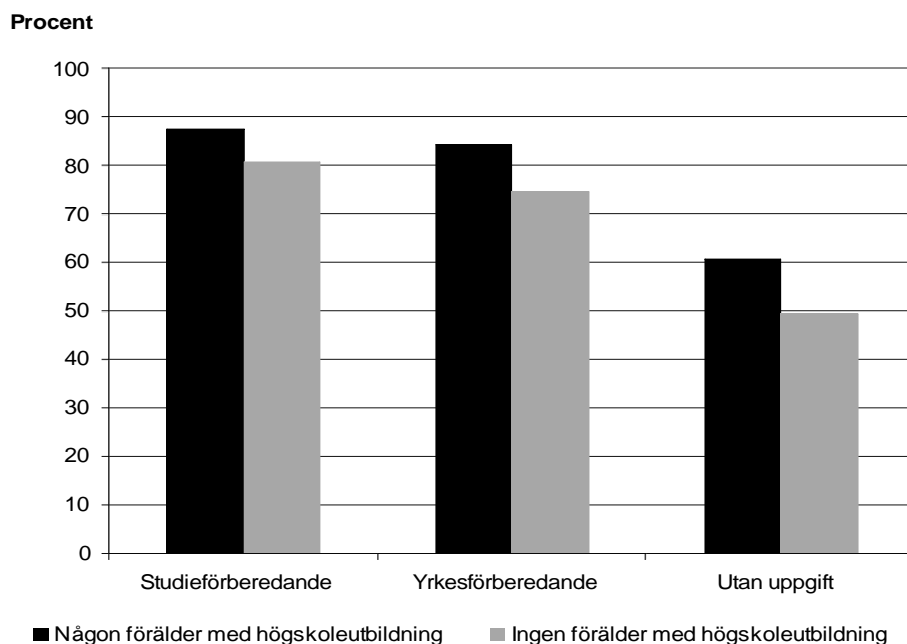
Föräldrars studienivå	Röstande i % av röstberättigade					
	Män		Kvinnor		Alla	
Gymnasieinriktning						
Någon förälder med högskoleutbildning						
Studieförberedande	86,3	±3,1	88,6	±2,6	87,6	±2,0
Yrkesförberedande	82,1	±3,6	87,1	±3,5	84,3	±2,5
Utan uppgift	58,5	±8,2	64,0	±9,3	60,8	±6,2
Totalt	80,8	±2,4	85,6	±2,2	83,2	±1,6
Ingen förälder med högskoleutbildning						
Studieförberedande	81,6	±4,6	80,3	±3,9	80,8	±3,0
Yrkesförberedande	74,5	±3,3	75,4	±3,5	74,9	±2,4
Utan uppgift	49,8	±5,0	49,4	±5,9	49,6	±3,8
Totalt	68,6	±2,5	71,1	±2,5	69,8	±1,8
Samtliga förstagångsväljare	73,9	±1,8	77,6	±1,7	75,7	±1,2

Källa: SCB:s valstatistik

Kommentar: Gymnasieinriktning avser dels avslutad gymnasieutbildning, dels inriktning för dem som var inskrivna vid gymnasium under höstterminen 2006.

I *tabell 5* redovisas valdeltagande bland förstagångsväljare uppdelade efter kön och gymnasieinriktning, samt även föräldrarnas utbildningsnivå. När det gäller föräldrarnas studienivå är uppdelningen mellan de förstagångsväljare som har någon förälder med högskoleutbildning och dem som inte har det. Som framgår av tabellen är valdeltagandet betydligt högre bland de förstagångsväljare som har någon förälder med högskoleutbildning än bland dem som inte har det. Skillnaden förefaller vara något större bland kvinnor än bland män. Valdeltagandet är framför allt lågt bland dem som går eller har gått en yrkesförberedande gymnasieutbildning och inte har någon förälder med högskoleutbildning. Några större könsskillnader finns inte i den gruppen. Valdeltagandet är även mycket lågt bland dem som varken går på gymnasiet eller har en avslutad gymnasieutbildning, och det gäller även bland dem som har en högskoleutbildad förälder.

Diagram 3 Valdeltagande bland förstagångsväljare i riksdagsvalet 2006. Efter föräldrars utbildningsnivå och gymnasieinriktning. Procent

Källa: SCB:s valstatistik

Kommentar: Gymnasieinriktning avser dels avslutad gymnasieutbildning, dels inriktning för dem som var inskrivna vid gymnasium under höstterminen 2006.

Lågt valdeltagande bland utrikes födda

Utrikes födda röstar i lägre grad än inrikes födda. Vid 2006 års riksdagsval uppgick den skillnaden till närmare 18 procentenheter (SCB 2007). Att de förstagångsväljare i riksdagsval har gått i svenska skolor oavsett födelse-land skulle kunna tala för att skillnaden borde vara mindre i den gruppen. Men som framgår av *tabell 6* är skillnaden ungefär 18 procentenheter även om man bara ser till förstagångsväljare. Det framgår även av tabellen att valdeltagandet bland de utrikes födda förstagångsväljare som går eller har gått ett studieförberedande gymnasieprogram inte är så mycket högre än bland dem som har gått yrkesförberedande. Skillnaderna i valdeltagande mellan utrikes och inrikes födda förstagångsväljare är betydligt större än skillnaderna mellan elever som går olika gymnasieinriktningar.

Datamaterialet är inte tillräckligt stort för att göra det möjligt att redovisa motsvarande skattningar för barn till utrikes födda personer. Tidigare forskning visar dock att valdeltagandet i den gruppen är betydligt lägre än bland övriga inrikes födda (Öhrvall 2006). Det finns därmed anledning att tro att sådana skillnader även finns bland förstagångsväljare.

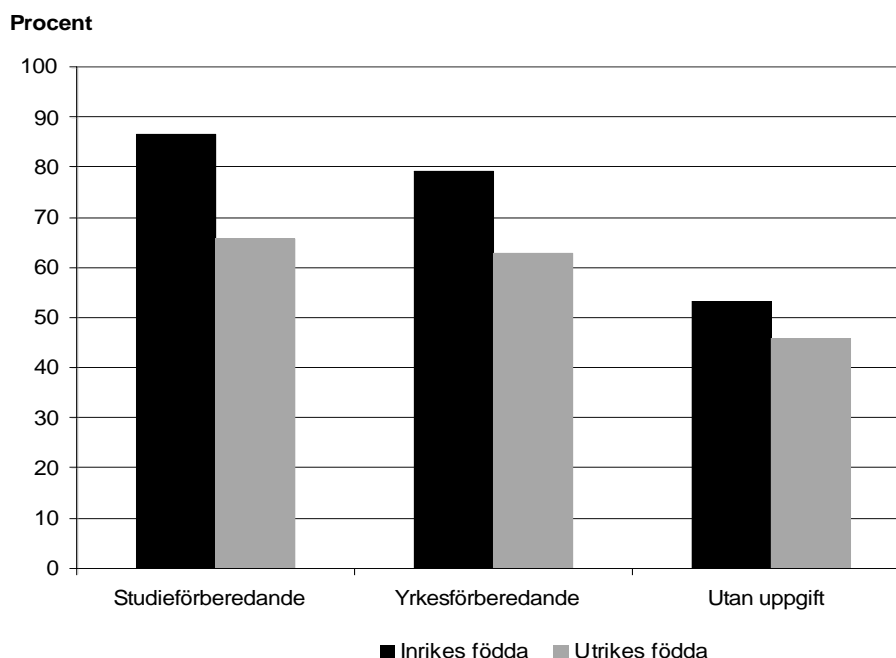
Tabell 6 Valdeltagande bland förstagångsväljare i riksdagsvalet 2006. Efter kön, födelseland och gymnasieinriktning. Procent

Födelseland Gymnasieinriktning	Röstande i % av röstberättigade		
	Män	Kvinnor	Alla
Utrikes födda			
Studieförberedande	64,9 ±11,4	66,6 ±10,3	65,8 ±7,6
Yrkesförberedande	74,3 ±10,7	47,5 ±14,1	62,9 ±8,9
Utan uppgift	43,3 ±11,8	50,5 ±15,4	46,0 ±9,4
Totalt	60,4 ±6,8	57,8 ±7,4	59,2 ±5,0
Inrikes födda			
Studieförberedande	86,5 ±2,6	86,8 ±2,2	86,7 ±1,7
Yrkesförberedande	77,7 ±2,5	81,5 ±2,6	79,4 ±1,8
Utan uppgift	53,4 ±4,6	53,7 ±5,3	53,5 ±3,5
Totalt	75,2 ±1,8	79,2 ±1,7	77,1 ±1,3
Samtliga förstagångsväljare	73,9 ±1,8	77,6 ±1,7	75,7 ±1,2

Källa: SCB:s valstatistik

Kommentar: Gymnasieinriktning avser dels avslutad gymnasieutbildning, dels inriktning för dem som var inskrivna vid gymnasium under höstterminen 2006.

Diagram 4 Valdeltagande bland förstagångsväljare i riksdagsvalet 2006. Efter födelseland och gymnasieinriktning. Procent

Källa: SCB:s valstatistik

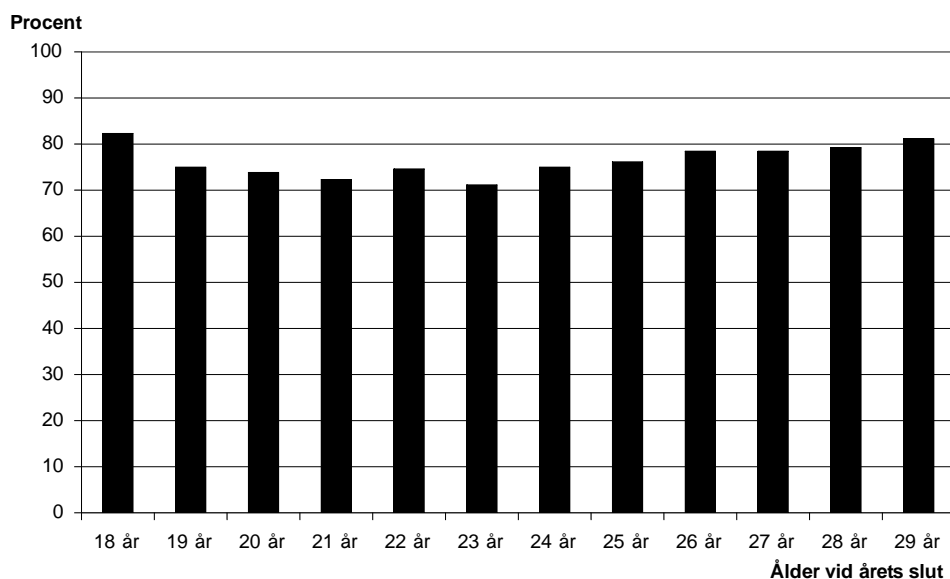
Kommentar: Gymnasieinriktning avser dels avslutad gymnasieutbildning, dels inriktning för dem som var inskrivna vid gymnasium under höstterminen 2006.

Högre valdeltagande bland 18-åringar

Valdeltagandet är jämförelsevis lågt bland dem under 30 år. I riksdagsvalet 2006 röstade 77 procent av dem som tillhör den gruppen. Valdeltagandet är något högre bland dem som hör till den äldre halvan av den åldersgruppen. Undantaget är de personer som är 18 år. I den gruppen är valdeltagandet relativt sett högt. Vid riksdagsvalet 2006 uppgick det till 83 procent.

Det som skiljer 18-åringar från övriga yngre personer är att de flesta 18-åringar går i gymnasieskolan i samband med valet. En tänkbar förklaring till det höga valdeltagandet i den gruppen är att gymnasieskolan är en bra plattform för att nå ut med information kring det svenska valsystemet och de politiska partiernas program. Att det är positivt för valdeltagandet att unga personer gör sin röstningsdebut under skoltiden har förts fram som ett argument för en sänkt rösträttsålder (se t.ex. Franklin 2004). En sänkt rösträttsålder skulle innebära att fler personer fick rösta första gången under sin skoltid, vilket kanske skulle etablera en bestående vana av att rösta.

Diagram 5 Valdeltagande i riksdagsvalet 2006 bland personer under 30 år. Efter ålder. Procent

Källa: SCB:s valstatistik

Referenser

- Franklin, Mark N. 2004. *Voter Turnout and the Dynamics of Electoral Competition in Established Democracies since 1945*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Järnbert, Mikaela & Richard Öhrvall. 2003. "Det svenska valdeltagandet". I Joachim Vogel m fl: *Välfärd och ofärd på 90-talet*. Stockholm: Statistiska centralbyrån.
- IDEA. 2002. *Voter Turnout Since 1945: A Global Report*. Stockholm: IDEA.
- SCB. 2007. *Allmänna valen 2006. Del 4. Specialundersökningar*. Stockholm: SCB.
- Verba, Sidney, Kay Lehman Shlozman & Henry E. Brady. 1995 *Voice and Equality. Civic Voluntarism in American Politics*. Cambridge: Harvard University Press
- Öhrvall, Richard. 2006. "Invandrade och valdeltagande" i Bäck, Hanna & Mikael Gilljam (red). *Valets mekanismer*. Malmö: Liber.

Bilaga 1. Fakta om statistiken

SCB har genomfört valdeltagandeundersökningar vid alla allmänna val sedan rösträttsreformen år 1909. Även vid folkomröstningarna 1980, 1994 och 2003, liksom vid Europaparlamentsvalen sedan 1995 har valdeltagandeundersökningar genomförts. Uppgifter om valdeltagande hämtas från vallängderna.

Underlaget till statistiken inhämtas huvudsakligen genom att SCB sänder länsstyrelserna underlag i form av listor på urvalspersoner. Länsstyrelserna går igenom de avprickade röstlängderna och markerar om personen röstat eller ej vid de olika valen.

Sedan valet 1964 används urval från SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU) för att på så vis få uppgifter om sysselsättning, facktillhörighet etc. Dessutom hämtas uppgifter från SCB:s olika register. Sedan 1976, då utländska medborgare i Sverige för första gången fick rösta vid val till landstings- och kommunfullmäktige, har SCB även gjort undersökningar av valdeltagandet i denna grupp.

Eftersom uppgifterna om valdeltagande hämtas från röstlängderna finns det inte någon osäkerhet kring huruvida personerna i urvalet deltagit i valet eller inte. Däremot finns en viss osäkerhet i beräkningarna, eftersom undersökningen baseras på ett urval av de röstberättigade. För mer information om undersökningen, se www.scb.se/ME0105

Definitioner och förklaringar

Målpopulationen i undersökningen är röstberättigade svenska och utländska medborgare vid de allmänna valen den 17 september 2006.

Röstberättigade i riksdagsval är:

- svenska medborgare som fyller 18 år senast på valdagen och som är folkbokförda i Sverige.
- svenska medborgare boende utomlands som fyller 18 år senast på valdagen och som varit folkbokförda i Sverige någon gång de senaste 10 åren. De som inte varit folkbokförda i Sverige de senaste 10 åren har rösträtt om de senast 30 dagar före valdagen skriftligen anmäler sig.

Variabeln ålder avser ålder den 31 december 2006 för alla åldersgrupper utom gruppen förstagångsväljare. Till förstagångsväljare räknas de personer som är födda 1984-09-16--1988-09-17, det vill säga de som inte hade fyllt 18 år vid de allmänna valen 2002 men hunnit fylla 18 år den 17 september 2006.

Uppgifter om utbildning hämtas från SCB:s register över befolkningens utbildning, som innehåller uppgifter om högsta utbildning för personer i åldrarna 15-74 år. Utbildningarna är klassificerade enligt Svensk utbildningsnomenklatur (SUN). Fr.o.m. år 2001 används standarden SUN 2000 som beskrivs närmare i MIS 2000:1. Dessutom har SCB:s register över gymnasiestudier använts.

Uppgifter om sysselsättningsstatus är hämtad från SCB:s registerbaserade arbetsmarknadsstatistik (RAMS). Som sysselsatt räknas alla som bedöms ha utfört i genomsnitt en timmes arbete per vecka under november månad

år 2006. Även de som varit tillfälligt frånvarande under mätperioden, till exempel på grund av sjukdom, ingår i bedömningen.

Så görs statistiken

Urval

Valdeltagandeundersökningen baseras på ett antal delurval som tillsammans möjliggör en omfångsrik redovisning av valdeltagandet i olika grupper. Nedan följer en närmare beskrivning av de olika urvalen:

- Den huvudsakliga delen av urvalet till valdeltagandeundersökningen har hämtats från Arbetskraftsundersökningens (AKU:s) augusti-, september- och oktoberurval år 2006. Dessa omfattar tillsammans cirka 58 800 röstberättigade individer. AKU är en intervjuundersökning som utförs löpande av SCB med syfte att beskriva de aktuella sysselsättningsförhållandena samt att ge information om utvecklingen på arbetsmarknaden. Undersökningen baseras på ett representativt urval av folkbokförda personer i åldrarna 15-74 år. I urvalet till valdeltagandeundersökningen har personer som ej är röstberättigade plockats bort.
- Ett systematiskt urval om 3 000 individer i åldrarna 75 år och äldre drogs för att komplettera AKU-urvalet med personer. Urvalet drogs från personnummersorterat Register över totalbefolkningen (RTB).
- Ett stratifierat urval om drygt 16 000 röstberättigade utländska medborgare drogs för att kunna redovisa valdeltagandet i kommunfullmäktigvalen i denna grupp. Stratifieringen gjordes efter landgrupperna Norden utom Sverige, EU25 utom Norden, Europa utom EU25 och Norden, Afrika, Asien, Nordamerika, Sydamerika, Oceanien och övriga. Urvalet har dragits från den preliminära röstlängden och RTB.
- Ett obundet slumpmässigt urval av röstberättigade svenska medborgare boende utomlands (utlandssvenskar) om 2 000 personer drogs från den preliminära röstlängden.

I den här rapporten studeras förstagångsväljare i riksdagsval, vilka utgör 4 766 personer av det totala urvalet.

Insamling

Uppgifter om deltagande har hämtats från röstlängderna. Länsstyrelserna har gått igenom röstlängderna och noterat på förtryckta blad om urvalspersonerna har röstat i valen till riksdagen, landstingsfullmäktige och kommunfullmäktige.

Bakgrundsvariablerna, efter vilka valdeltagandet redovisas, har hämtats från SCB:s befolkningsregister (RTB), SCB:s utbildningsregister och SCB:s registerbaserade arbetsmarknadsstatistik (RAMS).

Statistikens tillförlitlighet

Kvalitet

Resultaten som presenteras är skattningar och därmed behäftade med en viss osäkerhet på grund av olika felkällor. Nedan följer en närmare beskrivning av de olika felen som kan uppstå, hur de har hanterats samt i

vilken omfattning de uppskattas påverka undersökningens resultat. För mer information om Arbetskraftsundersökningens (AKU:s) kvalitet och felkällor se AKU:s beskrivning av statistiken på www.scb.se eller något av de månadsvisa Statistiska meddelanden för AKU under 2006.

Täckningsfel

Som framgår av avsnittet *Urval* dras några urval direkt från den preliminära röstlängden. De övriga urvalen matchas mot den. De personer som inte finns med i den preliminära röstlängden kan därför inte komma med i något urval. Den preliminära röstlängden upprättades av Valmyndigheten 30 dagar före valet. De som anser att röstlängden innehåller felaktiga uppgifter skall senast tolv dagar före valdagen skriftligen begära att uppgifterna rättas. Detta gäller också dem som anser sig vara felaktigt uteslutna ur röstlängden. Personer som felaktigt uteslutits vid upprättandet av röstlängden har inte kunnat komma med i valdeltagandeundersökningen. Till täckningsfel räknas även de personer som mist sin rösträtt på grund av att de flyttat från Sverige eller avlidit. Täckningsfelet uppskattas vara mycket begränsat i denna undersökning.

Urvalsfel

Urvalen som använts i denna undersökning är sannolikhetsurval, det vill säga urvalssannolikheter är kända. Med ett sådant urvalsförfarande är osäkerheten i skattningarna beräkningsbar. Osäkerheten anges i felmarginaler som är beräknade för variabeln röstande i procent av röstberättigade. Skattningen plus/minus felmarginalen bildar ett 95-procentigt konfidensintervall kring skattningen. Detta innebär att med 95-procents säkerhet täcker det angivna intervallet det sanna värdet för populationen. Osäkerheten varierar med det skattade procenttalets storlek och urvalets storlek för den redovisningsgrupp skattningen avser. Skattningarna av antalet röstande och röstberättigade är också osäkra även om konfidensintervall inte står angivna.

Bortfallsfel

Ett försumbart antal personer kunde inte återfinnas i röstlängderna enligt länsstyrelserna. Detta beror antingen på att det skett en korrigerings av den preliminära röstlängden eller så är det ett bearbetningsfel, se nedan. Bortfallsfelet avseende mätvariablerna uppskattas vara mycket litet i denna undersökning.

Bearbetningsfel

I samband med hantering och bearbetning av blanketter, datafiler och tabeller kan fel uppkomma. Vid blankettskanning har variabelkontroller utförts. Återkontakter har gjorts med berörd länsstyrelse för komplettering/rättning vid behov. Bearbetningsfelen bedöms vara mycket små.

Beräkning av vikter

För att förbättra skattningarna har hjälpinformation använts. Hjälpinformationen som använts är de kända antalen röstberättigade för kön-ålders-grupper och län.

Bilaga 2. Tabeller

Tabell 7 Valdeltagande i riksdagsvalet 2006 bland personer under 30 år. Efter kön och ålder. Procent

Ålder	Röstande i % av röstberättigade					
	Män		Kvinnor		Alla	
18 år	81,9	±3,4	83,2	±3,3	82,5	±2,4
19 år	73,3	±3,6	77,1	±3,5	75,2	±2,5
20 år	71,8	±3,6	76,6	±3,5	74,1	±2,5
21 år	71,2	±3,7	74,0	±3,8	72,6	±2,6
22 år	72,5	±3,9	76,9	±3,7	74,7	±2,7
23 år	68,7	±4,1	74,3	±4,1	71,3	±2,9
24 år	71,9	±3,9	79,0	±3,7	75,3	±2,7
25 år	72,4	±3,7	80,8	±3,5	76,4	±2,6
26 år	76,6	±3,6	80,9	±3,5	78,7	±2,5
27 år	76,9	±3,7	80,5	±3,6	78,7	±2,6
28 år	77,3	±3,7	81,6	±3,4	79,5	±2,5
29 år	79,9	±3,4	82,5	±3,3	81,2	±2,3

Källa: SCB:s valstatistik. Kommentar: Ålder avser ålder vid 2006 års slut.

Tabell 8 Valdeltagande bland förstagångsväljare i riksdagsvalet 2006. Efter kön och gymnasieprogram. Procent

Gymnasieprogram	Röstande i % av röstberättigade					
	Män		Kvinnor		Alla	
Barn- och fritidsprogrammet	76,5	±16,6	77,1	±7,4	77,0	±6,8
Byggprogrammet	77,9	±7,1	.	.	78,3	±7,0
Elprogrammet	78,7	±6,0	.	.	78,8	±5,9
Estetiska programmet	80,2	±10,8	85,1	±5,8	83,8	±5,1
Fordonsprogrammet	74,8	±7,5	.	.	75,0	±7,2
Handels- och adm. programmet	70,6	±11,9	81,3	±7,9	77,3	±6,7
Hantverksprogrammet	.	.	80,1	±10,1	80,4	±9,2
Hotell- och restaurangprogrammet	70,1	±10,5	71,9	±9,1	71,1	±6,9
Individuella program	53,8	±18,3	.	.	57,6	±14,1
industriprogrammet	61,9	±12,5	.	.	63,9	±12,1
International Baccalaureate	.	.	.	.	85,7	±13,1
Medieprogrammet	83,8	±8,3	83,3	±7,5	83,5	±5,6
Naturbruksprogrammet	76,1	±14,1	70,8	±10,7	72,5	±8,6
Naturvetenskapsprogrammet	87,6	±4,1	88,2	±4,0	87,9	±2,9
Omvårdnadsprogrammet	.	.	80,2	±7,6	79,9	±7,2
Samhällsvetenskapsprogrammet	81,2	±4,0	84,9	±2,9	83,5	±2,4
Teknikprogrammet	88,2	±4,5	86,8	±10,9	88,0	±4,2
Övriga program	81,5	±5,3	79,4	±5,5	80,4	±3,8
Samtliga förstagångsväljare	73,9	±1,8	77,6	±1,7	75,7	±1,2

Källa: SCB:s valstatistik

Kommentar: Gymnasieprogram avser dels avslutad gymnasieutbildning, dels program för dem som var inskrivna vid gymnasium under höstterminen 2006.

Valdeltagande bland förstagångsväljare

Beredningen för demokratifrågor inom Sveriges

Kommuner och Landsting har till uppgift att bidra till förnyelse av den lokala demokratin och skapa nya former för medborgarnas delaktighet. Under 2009 och 2010 driver beredningen programarbetet "Politisk delaktighet - en mänsklig rättighet och en förutsättning för demokrati". Programarbetet syftar till att, genom fördjupad kunskap och dialog, främja människors deltagande och inflytande i politiken. Inom ramen för programarbetet kommer ett antal kunskapsrapporter att tas fram. I denna kunskapsrapport behandlas valdeltagandet bland förstagångsväljare. Rapporten har författats av Richard Öhrvall på SCB som också ansvarar för innehållet i rapporten.

Beredningens programarbete drivs av en programgrupp som består av Lars Persson (fp), Lena Hartwig (s), Peter Helander (c), Carin Wredström (m), Larry Söder (kd), Hediye Güzel (v), och Marie Åkesdotter (mp).

Ladda ner rapporten och läs mer om programarbetet på www.skl.se/demos

För ytterligare information om programarbetet kontakta

Björn Kullander

tfn: 08-452 78 27

E-post: bjorn.kullander@skl.se

eller **Lotta Liedberg**

tfn: 08-452 76 66

E-post: lotta.liedberg@skl.se

Sveriges
Kommuner
och Landsting